

KIPPENREN

TWENTSE KRIELEN

bij de

FAMILIE HOORNSTRA

Tekst: Elly Vogelaar
Foto's: Aviculture Europe

Links: Robert Hoornstra met een Twentse krielhaan in de nieuwste erkende creatie: koekoek zilverpatrijs.

Jarenlang bestond de Twentse kriel alleen in de kleurslagen zilverpatrijs en patrijs. De laatste tijd zijn er echter een aantal nieuwe kleurslagen erkend en meer nieuwe kleuren zijn in de maak. Een van de fokkers die zich hiermee bezig houdt is Robert Hoornstra. Het viel ons op dat hij daarbij die nieuwe kleuren ook

enthousiast promoot op vele grote shows in het land. Heel belangrijk. Want Van Gink zei het al in 1964: "Wanneer een creatie is gelukt, moet die ook de belangstelling van anderen kunnen trekken. Dit is van het belang voor het voortbestaan en de verspreiding ervan".

De familie Hoornstra

Alles werkte mee op onze reis naar het Friese dorpje De Pol; geen files (wegens voorjaarsvakantie), het was stralend weer, en wat een pittoresk plaatje troffen we hier aan! Paarden in de wei, kippen, duiven, hondjes, de kinderen spelend op het erf; alsof we keken naar een oude schoolplaat van Jetses of een illustratie uit de boekjes van Ot en Sien. De Twentse kriel die de familie Hoornstra fokt behoren – net als de grote Twentse hoenders – tot het '*regionaal historisch cultureel erfgoed*'. Het kippen fokken heeft Robert niet echt van huis meegekregen. Toch had hij als kind al kippen en duiven. Dat was begonnen toen zijn ouders in 1976 het huis verbouwden en er een heleboel hout over was. Toen moeder het een goed idee vond om daar wat hokken van te maken, had hij al gauw bewoners van diverse pluimage voor de hokken gevonden; duiven, konijnen en diverse soorten kippen. Daar waren ook een paar Twentse kriel bij, dat waren zijn lievelingskippen, zo mooi vond hij ze, met die vechthoerachtige uitstraling!

In 1983 won hij zijn eerste bekertje, als jeugdlid van de vereniging in Ruinerwold. Toen moest hij in militaire dienst en moeder zorgde zolang voor de kippen en postduiven, maar het werd toch allemaal wat minder. Later, toen hij in Vledder was gaan wonen, had hij een collega die wat Twentse krielen kwijt wilde. Zijn lievelingsras! Hij hoefde geen moment te aarzelen en nam met alle plezier een trio over plus wat kuikens, in patrijs en zilverpatrijs.

Nu zou hij het serieuzer aanpakken. Hij werd meteen lid van de Twentse Hoender Club. Op een van de vergaderingen waren er broedeieren meegebracht voor een lid wat niet aanwezig was, die mocht hij toen hebben. Daaruit kwamen o.a. een paar witte krielen, en door die witten is eigenlijk de kleurentuitbreiding op gang gekomen.

Maar van zaken als de erkenningsprocedure wist hij nog niets. Hij deed dan ook veel samen met Conno Vlaardingebroek, de voorzitter van de Club.

Blauwpatrijs en blauwzilverpatrijs werden gecreëerd, en roodgeschouderd wit (witpatrijs). Geelpatrijs kwam er bij. Koekoekzilverpatrijs is inmiddels ook erkend en koekoekpatrijs komt er aan. Inmiddels was hij getrouwd en weer verhuisd, naar het huidige adres. Zijn vrouw Christa heeft net zo veel plezier in de kippenhobby als hij, en hij kan de verzorging met een gerust hart aan haar overlaten als hij naar zijn werk is. Dat is de kracht van de hobby hier, dat ze het samen doen.

De Twentse kriel

De heer H.J. Ziemerink uit Almelo was de fokker die de Twentse krielen gemaakt heeft. Enkele jaren voor WW II begon hij met de verkleining van de Twentse hoenders. Na zijn overlijden gingen de dieren naar G. ten Cate uit Wierden, die zijn werk voltooide door – vermoedelijk – Engelse vechtkrielen in te kruisen. Ze werden voor het eerst geshowd op een jongdierenshow van de Oosterse Dwerghoenfokkers in 1941 in Enschede. Het waren vanaf het begin werkelijk goede miniaturen van de grote Twentse Hoenders; hun gewicht was volgens de oude boeken echter zo'n 200 gram lichter als de huidige standaardnorm.

Twentse krielen zijn slank gebouwde krielhoenders, waarin ondanks hun vechthoerachtige kenmerken, het

landhoentype nog duidelijk te herkennen is. Het 'vechthoenderbloed' komt vooral in de kop- en kamvorm tot uitdrukking, maar ook in de trotse, opgerichte houding. De kop is breed met iets overstekende wenkbrauwen. Ze hebben een walnootkam, orangerode ogen, een korte, gele snavel, rode oorlellen en kleine kinlellen. De hals wordt opgericht en iets naar voren gedragen. De borst is vrij breed en de vleugels zijn goed ontwikkeld en worden bij de hanen iets benedenwaarts gedragen. De gestrekte romp moet gespierd aanvoelen. De rug is het breedst tussen de schouders, maar deze mogen niet uitsteken, want dan zou het slanke type van deze kriel verloren gaan. De haan heeft een rijk ontwikkeld zadeld en de staart is rijk bevederd met lange, fraai gebogen sikkels. De staartstuurveren zijn tamelijk gespreid en de staart wordt vrij laag gedragen. Bij de hen is de rug vrijwel horizontaal en de vleugels worden horizontaal gedragen. De staartdracht is lager tot tamelijk vlak en minder gespreid. De bevedering is rijk, maar vast aanliggend. Bij de hanen is de staartpartij wel eens te krap bevederd. De halsveren moeten echter bij voorkeur niet zo lang zijn, zodat de markante schouders beter uitkomen. Annie Banning-Vogelpoel vatte dit destijds kernachtig samen door te stellen: "Breed over de schouders en iets wenkbrauwen boven de ogen wordt bij dit krielras zeer op prijs gesteld". De benen zijn krachtig, ruim middellang en geel van kleur.

Het standaardgewicht is voor de hanen vastgesteld op 1000 - 1100 gram en voor de hennen op 800 - 900 gram. Ringmaat: haan 13 mm en hen 11 mm.

Twentse krielen zijn nu (2009) erkend in zeven kleurslagen: patrijs, geelpatrijs, blauwpatrijs, witpatrijs (roodgeschouderd wit), zilverpatrijs, blauwzilverpatrijs en koekoek zilverpatrijs.

Links: Patrijs krielhaan.

Net als bij de grote Twentse hoenders was de eerste kleurslag bij de krielen ook zilverpatrijs. De hanen zijn overwegend zwart met witte (zilveren) tekening in kop, hals- en zadelbehang en op de schouders. Ook de vleugeldriehoek is zilver. De hennen zijn fijn gepeperd grijs met een zalmkleurige borst. Aan de kleur van de hennen dankt het ras zijn oude naam 'Twentse Grijzen'.

De tweede erkende kleurslag was (goud)patrijs. Deze twee waren jarenlang de enige erkende kleurslagen. Sommige fokkers gebruiken nog de nostalgische namen Twentse Grijzen en Twentse Bruinen, maar nu er meerdere kleurslagen zijn, is de naam Twentse Hoenders c.q. Twentse krielen de enige juiste.

Links: Blauwpatrijs krielhaan.

**Links: Geelpatrijs krielhaan.
Rechts boven: Witpatrijs krielhen.**

Oorspronkelijk werd dit ras vooral in Twente - het Oosten van Nederland, grensgebied met Duitsland gefokt. Ook in Duitsland werd het ras heel populair,

zowel de groten als de krielen. De Duitse naam voor het ras is *Kraienkopp* (niet te verwarren met het oude Nederlandse ras de Kraaikop); niet omdat de kop van de Twentse hoenders op de kop van een kraai lijkt, maar omdat ze zo veel kraaien...

Links boven: Zilverpatrijs.
Rechts boven: Blauwzilverpatrijs.

Links: Koekoek zilverpatrijs.

Robert over zijn dieren

Twentse krielen hebben misschien de naam of de uitstraling erg fel te zijn, maar dat valt mee, volgens Robert. Hij gebruikt in ieder geval nooit een (te) felle haan in de fokkerij, want ook karakter is erfelijk. Hij durft het zelfs een rustig ras te noemen, uitzonderingen daar gelaten. Zo kan je bijvoorbeeld altijd voeren in een groene jas en niets aan de hand, maar heb je ineens een blauwe jas aan, kan er wel eens een haan op tilt gaan. Hij lacht er

om, het loopt allemaal wel los. Hij heeft grote hokken waar veel krielhanen bij elkaar lopen, dat gaat goed, zolang je de hiërarchie maar niet verstoort. Vroeger heeft hij Sumatrakrielen gehad, ook een prachtig ras, maar veel feller dan deze. Dat was overigens niet de reden dat hij ze heeft weggedaan; dat was omdat hij er

niet verder mee kwam. Hij wilde graag een speciaalclub oprichten voor de Sumatra's, maar kreeg dat toen niet van de grond.

**Links:
Allemaal
broeds.....**

De Twentse krielen zijn echte legkip-petjes, misschien omdat er ooit Leg-horn ingekruist is? En anders dan de grote Twentse Hoenders worden ze heel gemakkelijk broeds. Een nadeel? Ach, dat is maar net hoe je het bekijkt; voor iemand die een paar kippetjes voor zijn plezier wil, is het wel leuk om eens

kuikentjes te kunnen krijgen zonder dat er een broedmachine aan te pas moet komen. En dat vindt men dus juist positief.

Er lopen ook een aantal grote kippen buiten. Dat zijn allemaal oude kippen, zegt Robert, al vind ik dat het ze niet aan te zien is. In de tijd van de vogelgriep mochten de melkveehouders in deze contreien geen pluimvee meer houden, en heeft hij ze hier een plekje gegeven. De Hollandse Hoen hen liep zomaar op de hei. Die anderen zijn leghybriden, wijst hij. Ik zoek de bekende bruine verschijning, maar zie ze niet. 'Die gestreepten', verduidelijkt hij. "Er zit

hier in de buurt een pluimveebedrijf en die vinden het leuk om af en toe ook eens iets anders te maken, een stuk of 200 à 300, voor mensen in de buurt. Die moet je wel tijdig bestellen, anders grijp je er naast”.

Verder zijn er nog de hondjes, Jack Russels in verschillende variëteiten (foto rechts). En de paarden, beter gezegd, 2 pony's en 2 Fjordenpaarden, waar Christa graag op mag rijden, maar die ook bijzonder geschikt zijn voor de (huid)kar. De familie maakt dan ook regelmatig een ritje met paard en wagen; de prachtige omgeving hier is er geknipt voor! Verder zijn er nog sierduiven, daarover hebben we een apart fotoverslagje gemaakt.

Fokkerij

Er zijn 21 fokgroepen, zoals Robert dat noemt. Hij fokt vaak 1 op 1, maar van een nieuwe kleurslag heeft hij groepen van een stuk of acht hennen, waar bij toerbeurt een haan bij gezet wordt. Die blijft soms een week, soms wel een maand. Als er dan weer een andere haan bij wordt gezet wordt, worden er de eerste 10 dagen geen broedeieren geraapt. Dat wordt door Christa aangetekend op een kalender. Zij is een boerendochter en is dat gewend; bij koeien gaat het ook zo. Zo wordt er al 15 jaar een fokadministratie bij gehouden.

Hij heeft een paar koekoek en witte krielen, maar verder zijn het allemaal patrijsvarianten. Aparte hanen- en hennenfoktomen zijn bij de Twentse hoenders en -krielen niet nodig en dat maakt de fokkerij gelukkig iets eenvoudiger. Vroeger, toen er maar 2 kleuren waren, was dat een must. Maar volgens de huidige standaardomschrijving is bij de patrijsvarianten van dit ras een wat minder intensieve schachtstreeptekening toegestaan,

zodat er met één toom gefokt kan worden. Het streven is om deze kleuren naar een nog hoger peil te brengen. Toch is zijn het moeilijke kleurslagen om te fokken. Witpatrijs (ook wel roodgeschouderd wit genoemd) is zijn lievelingskleur; dat is makkelijker in perfectie te fokken dan patrijs, zegt hij. Maar je kan niet steeds witpatrijs x witpatrijs fokken; af en toe moet er een keer patrijs

door. In principe heeft hij maar weinig hanen nodig; patrijs gaat op patrijs, blauwpatrijs, vuilwit en af en toe op witpatrijs.

Verzorging

Eerst liet hij de eieren uitbroeden via de vereniging, maar sinds een jaar heeft hij een eigen broedmachine. De eerste 100 kuikens zijn inmiddels geboren en hij gaat door tot er ongeveer 200 zijn. Dat gaat snel, want hij heeft soms wel 98% uitkomst! De kuikens krijgen meteen een kanarieringetje om, dan na 3 weken een parkietenring en daarna een duiven(knijp)ring totdat er met de echte NHDB ring geringd kan worden.

Er wordt niet geënt tegen Marek of IB. Hij vindt selectie de beste oplossing. Ook krijgen ze geen wormenkuur of coccidiosemiddelen. Tegen bloedluis in de hokken heeft hij wel Refona gebruikt, maar dat is duur. Het werkt wel. Nu gebruikt hij weer 'ouderwets spiritus met groene zeep'.

Tegen luizen e.d. op zijn kippen en duiven gebruikt hij Parasita (ivermectine). Als hij de kuikens in handen heeft om de 2^e ring aan te doen, krijgen ze meteen een druppeltje Parasita.

Als bodembedekking gebruikt hij Hempbed (hennepstrooisel; te koop bij Boerenbond & Welkoop). Elke 4 weken worden de hokken helemaal leeggehaald, alles kan op de mestvaalt want het verteert heel goed. Hennephaksel neemt heel veel vocht op, dat is ideaal voor de dieren, maar 's zomers kan het zó droog worden dat het uitmesten van de hokken slecht is voor de fokker! Hij gebruikt dan uit voorzorg een stofmasker.

Robert werkt bij de Agrifirm coöperatie, een grote diervoederproducent. Zodoende kan hij zelf zijn kippenvoer mengen of extra toevoegingen aan het voer doen, zoals Provimax, een middel wat de eischaalkwaliteit verhoogt. Hij heeft dan ook geen problemen met de kwaliteit van de eieren van overjarige hennen in zijn foktomen. Tsja... wie appels vaart, appels eet.

Tentoonstellen

Het komt er mooi bij, zegt hij, maar de dieren thuis is het leukste deel van de hobby. Tentoonstellen doet hij vooral om de nieuwe kleuren te laten zien aan een groot publiek. 12 shows per jaar; vrijwel alle Nationale Shows, de Speciaal club shows van de duiven en de Clubshow van de Nederlandse Hoender Club. En natuurlijk de show van zijn eigen vereniging PKV Steenwijk.

Dat hij kwaliteitsdieren heeft bewezen de ereprijzen die hij al gewonnen heeft, zoals Mooiste van de Show op Ornithophilia en de Giesbersprijs op Avicultura (met een van zijn duiven). Maar voor hem is het winnen van 'De Mooiste Collectie' iets waar hij heel trots op is, dan moet je wel goede dieren hebben! Die prachtige prijs won hij in 2007 op de Oneto, waar hij de mooiste collectie krielen had van alle rassen van de Nederlandse Hoender Club.

Hij neemt er een dag vrij voor en brengt zijn dieren altijd zelf weg en neemt ook wel wat dieren (duiven) van fokkers uit de buurt mee. Alleen de witpatrijs krielen worden voor de show gewassen, de andere kleurslagen worden alleen nagekeken op een verkeerd veertje en ze krijgen allemaal wat 'kamglans' op de kam.

Speciaalclub

De Twentse Hoender Club is opgericht op 11 maart 1985 en houdt zich actief bezig met het in standhouden en verbeteren van dit stukje levend nationaal erfgoed. Er is pas een nieuwe rasfolder gemaakt, die o.a. verspreid zal worden via diverse musea in Twenteland.

Gezelligheid en collegialiteit staan bij deze club voorop en gaan boven het winnen van prijzen. Sinds kort is Robert de secretaris van deze Club.

Binnen de club zijn er een handje vol mensen bezig met nieuwe kleurslagen: Koekoekpatrijs, zalm en koekoek.

Rechts: Koekoekpatrijs.

Deze kleuren hebben in vroegere jaren, voor de 2e Wereldoorlog, ook bestaan, althans bij de grote soort. Er waren toen ook witten en zwarten. Robert heeft nog altijd een paar witte krielen, maar die worden niet toegelaten ter erkenning. "Vraag me niet waarom", zegt hij, "Ze werden door de Entente Européenne afgewezen, ze zouden teveel op Wyandottes of Yokohama's lijken." Er zijn inderdaad vroeger wel eens Yokohamakrielen en Leghornkrielen ingekruist, weet hij te vertellen, maar het zijn zeker geen sleepstaarhoenders, zoals dat een kenmerk is van de Yokohama. Het huidige standpunt van de speciaalclub is om de kleurslagen te beperken tot de patrijsvarianten.

Koekoekpatrijs zal hopelijk op de Noordshow van 2010 ter erkenning worden voorgedragen. De doelstelling is om in 2010 op de Oneto – de thuisbasis van de Twentse Hoender Club - met 8 erkende kleurslagen te pronken, als daar de Europese Speciaalclubshow gehouden wordt ter viering van het 25 jarig Jubileum van de Club. In dit kader zijn met Pasen de voorzitters van de Nederlandse, Duitse en Zwitserse Speciaalclub bijeengekomen bij Robert en Christa thuis. Prettige bijkomstigheid is dat dit ras in Duitsland precies dezelfde standaardomschrijving heeft als in Nederland, alleen het aantal erkende kleurslagen verschilt nog. Ook in Duitsland werkt men aan nieuwe kleuren. Hoe het daarmee verder zal gaan, weet hij niet. Hij heeft ook koekoek, maar dat is geen patrijsvariant. Zalm eigenlijk wel, dus wie weet kan dat ooit nog erkend worden? Voor de volledigheid: Robert is ook lid van de Kleurduiven Speciaalclub en heeft ook daar een functie in het bestuur.

Tot besluit

Bij het afscheid nemen bewonderen we nog even de mooie schildering met Twentse hoenders die op de voorgevel van het huis prijkt. Hij heeft aangevraagd bij de Stichting Zeldzaam Huisdier om erkend fokstation te worden van de Twentse krielen, dat is nog een ideaal, hij heeft geen idee hoe hoog ze de lat leggen?

Wij zouden het in ieder geval een goed besluit vinden. Het ras kan het niet beter treffen dan op deze idyllische plek bij deze enthousiaste en kundige mensen. Robert en Christa, bedankt voor de rondleiding en alle succes gewenst met jullie plannen!

De Twentse Hoender Club <http://www.twentsehoenders.nl/>
Sondereverein der Züchter der Kraienköpfe und Zwerg-Kraienköpfe
<http://www.kraienkoeppe.de/>